

УДК 374.31

Особливості організації самостійної роботи іноземних студентів

Дар'я Рязанцева,

кандидат філологічних наук,

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Самостійна робота студентів в умовах кредитно-модульної системи навчання є однією з найважливіших складових навчальної роботи у вищому навчальному закладі. Її метою є формування творчої особистості, яка здатна на саморозвиток, самоосвіту, інноваційну діяльність не лише під час навчання в університеті, а й протягом усього життя: сучасна людина повинна навчатися сприймати та аналізувати великий об'єм нової інформації, критично ставитися до її оцінки, вміти аналізувати. На сьогодні активізація самостійної роботи студентів є одним з основних напрямів перебудови системи вищої освіти в Україні, її державної стратегії з модернізації освіти і підвищення якості професійної підготовки фахівців.

Питання організації самостійної навчальної діяльності студентів в умовах кредитно-модульної та рейтингової систем були об'єктом дослідження як вітчизняних (А. Алексюк, О. Біда, Н. Бойко, В. Буряк, С. Вітвицька, Л. Волошко, В. Козаков, В. Король, О. Кучерявий, І. Левіна, П. Лузан, О. Савченко, М. Степко, В. Тюнін, М. Фібула, Я. Януш та ін.), так і зарубіжних учених (В. Андреєв, В. Беловолов, І. Зимна, Б. Єсіпов, А. Козакова, Н. Коряковцева, Л. Кузнецова, П. Лепін, І. Лернер, М. Махмутов, П. Підкасистий, Л. Холіна, Hill, T., Westbrook R., Weilrich H. та ін.).

Як свідчить аналіз науково-педагогічної літератури, серед методистів, викладачів ВНЗ та науковців відсутній

єдиний погляд на те, що розуміється під самостійною роботою, немає єдиного визначення цього поняття, не окреслено функції і види самостійної роботи, шляхи підвищення ефективності самостійної роботи, особливо іноземних студентів. Разом з тим, у сучасній педагогічній літературі відсутні методичні розробки та матеріали для самостійної роботи іноземних студентів, які навчаються у технічних ВНЗ на основному та завершальному етапі навчання, що б відповідали їх потребам та забезпечували реалізацію мовленнєвої діяльності на професійному рівні. Отже, питання організації самостійної роботи іноземних студентів розглядалося фрагментарно й досі залишається дискусійним.

З огляду на вищезазначене, сформульовано мету статті, яка полягає в теоретичному обґрунтуванні прийомів проведення самостійної роботи у немовному ВНЗ.

Одним з найважливіших напрямків розвитку здатності студента самостійно здійснювати свою навчальну діяльність з оволодіння іноземною мовою є формування у нього оптимальних особистісних стратегій вивчення мови. Вони відображають культуру учіння, особливо культуру роботи над мовою. Н. В. Болюбаш, І. С. Латунов визначають стратегії вивчення мови як предметні та розумові дії, які суб'єкт навчання застосовує з метою розширити свою іншомовну компетенцію, та розрізняють три групи стратегій навчання: 1) метакогнітивні стратегії, за допомогою яких суб'єкт навчання планує,

готує й контролює свою навчальну діяльність, аналізує власні успіхи; 2) когнітивні стратегії, наприклад, здогадка щодо значень слів із контексту, повторення задля кращого запам'ятовування, наведення прикладів, створення аналогій до вже знайомого знання, заучування напам'ять термінів, ключових понять; 3) соціально-афективні стратегії, за допомогою яких студенти взаємодіють під час обміну інформацією, реагуванні на проблему або при проханні щодо пояснень [1]. З огляду на те, що в сучасному суспільстві інформаційний простір зазнає дуже швидких змін, система освіти повинна готувати фахівців, здатних динамічно як обробляти, так і «виробляти» нові за змістом знання. Тому сучасний контекст навчання з фаху поряд з розвитком фахових та професійних компетенцій включає також й розвиток компетенцій комунікативних, методичних та соціальних. Ключовими елементами вищезазначених компетенцій є стратегії учіння, найважливішою з яких є самостійне читання іноземними студентами текстів за професійним спрямуванням. Значуща роль у самостійному вивченні таких текстів відводиться наступному: використання інтернаціоналізмів, власних назв, числівників, символів, виділень іншим шрифтом та ілюстрацій як «ключів» до розуміння; опора на фахові знання, на структуру тексту; складання нотаток при читанні; розпізнавання стилів читання; розподіл тексту на сенсоутворюючі частини, виокремлення в них головної та другорядної інформації; звернення до словника лише у випадках, коли контекст не дозволяє здогадатися щодо значення слова.

Зазначимо, що метою самостійної роботи іноземних студентів у вивченні іноземної мови є «розвиток творчих здібностей та активізація розумової діяльності, формування потреби безперервного поповнення знань, здобуття глибоких і міцних знань» [5]. Більшість дослідників (В. Козаков, Л. Кузнецова, П. Лепін, В. Олексенко, П. Підкасистий) погоджуються з думкою, що для самостійної роботи іноземних студентів авторам

підручників слід пропонувати будь-яку закінчену в смислового відношенні частину навчального посібника або текст із спеціальною розробкою до них. Розробку повинен забезпечувати методичний апарат, що містить постановку задач і орієнтовну основу; завдання для перевірки вивченого матеріалу; матеріал для контролю. Навчаючи студентів роботі з текстом, важливо використовувати наступні засоби для самостійної роботи: пам'ятки, рекомендації, інструкції, моделі, схеми. Ці засоби визначають мету і умови роботи, пропонують оптимальну послідовність дій з осмислення прочитаного. Зміст цих завдань залежить від характеру текстового матеріалу, а також від рівня підготовленості студента до самостійної.

Система вправ до наукових текстів має бути побудована за принципом «від простого до складного» і включати такі завдання:

- 1) на пошук одиниць смислової інформації тексту;
- 2) скорочення тексту;
- 3) інтерпретацію прочитаного.

Л. Субота наводить наступні приклади завдань для самостійної роботи з текстом за фахом іноземних студентів I-го курсу: «1) виділення в тексті суттєвої інформації і скорочення деталей, які не несуть вагомого інформаційного навантаження; 2) розділення тексту на смислові частини, запис основної інформації смислових частин у формі (простого, складного, тезисного) плану; 3) зіставлення складеного плану з виділеними смисловими частинами; 4) визначення ключових понять, спираючись на інформацію тексту; 5) складання схеми на основі прочитаного тексту; 6) підготовка повідомлення за складеною схемою, планом тексту; 7) виконання тестових завдань з читання за чітко визначеними часовими обмеженнями; 8) виконання завдань у тестовій формі для поточного, модульного, підсумкового контролів з читання за фахом [3, 4, 5].

Викладачам, що працюють з іноземними студентами, слід пам'ятати, що більшість іноземних студентів не вміють

самостійно працювати з науковими текстами, довідковою літературою, не вміють контролювати і оцінювати результати своєї діяльності, нераціонально розподіляють і неекономно використовують час, відведений на самопідготовку.

Дослідники виділяють дві групи причин, що заважають результативності самостійної роботи. Одна з них залежить від самого студента: недостатня готовність до праці, низькі працьовитість, воля, активність, загальна підготовленість; інша — від викладача, організатора навчального процесу: перевантаженість студента аудиторними заняттями, відсутність контролю самостійної роботи, незабезпеченість навчальними посібниками і необхідною літературою.

Навички і вміння самостійної роботи у студентів формуються в результаті спеціально організованих завдань, що органічно включаються у навчальний процес. Великого значення набуває висока майстерність викладача, його керівництво пізнавальною діяльністю студента. Самостійна робота з боку студентів полягає в продуктивних відносинах з навчальним процесом за допомогою власної діяльності.

Самостійна робота, на думку В. Козакова, дає знання, переконання і забезпечує найбільш високий рівень засвоєння [2]. Самоосвіта є невід'ємною складовою систематичного навчання у ВНЗ, сприяє поглибленню, розширенню й міцному засвоєнню знань.

Таким чином, самостійну роботу можна розглядати як обов'язковий вид навчальної діяльності студента і як ефективний спосіб навчання, незважаючи на складність і недоопрацьованість багатьох її аспектів. Слід зазначити, що у підготовці іноземних студентів з навчання професійно-орієнтованого читання, важлива роль відводиться засобам контролю і самоконтролю.

Репрезентоване дослідження не вичерпує всього кола питань, пов'язаних із самостійною роботою іноземних студентів, що викликає необхідність подальших досліджень виокремленої проблеми та розробку методичних рекомендацій щодо поліпшення організації та комплексів навчально-методичного забезпечення самостійної роботи студентів.

Література

1. *Болюбаш Н. В., Латунов І. С.* Самостійна робота студентів при навчанні їх іноземної мови професійного спрямування: навчальні стратегії / Н. В. Болюбаш, І. С. Латунов // Актуальні питання викладання іноземних мов у ВНЗ та самостійна робота студентів в умовах кредитно-модульної системи навчання: Матер. міжнар. наук.-практ. конф. (16–17 квітня 2009 р.). — Харків: Вид-во НФаУ, 2009. — 100 с. (серія «Наука»). — С. 81–84.
2. *Козаков В. А.* Самостоятельная работа студентов и ее информационно-методическое обеспечение: учеб. пособ. / В. А. Козаков. — К.: Вища шк., 1990. — 246 с.
3. *Олексенко В. М.* Реалізація інноваційних педагогічних технологій у підготовці фахівців у вищих технічних навчальних закладах: теорія і практика / В. М. Олексенко. — Харків: КП Друкарня № 13, 2007. — 280 с.
4. *Підкасистый П. И.* Самостоятельная познавательная деятельность школьников в обучении / П. И. Підкасистый. — М.: Педагогика, 1980. — 326 с.
5. *Субота Л. А.* Самостійна навчальна діяльність іноземних студентів у вивченні текстів / Л. А. Субота // Вісник Запорізького національного університету: зб. наук. ст. — Серія: Педагогічні науки. — Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2012. — № 1(17). — С. 188–191.

12.09.2014